

บทที่ 8

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และเสนอแนะ

ปัจจุบันการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมในภาคเมือง มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องเพิ่มมากขึ้นทุกปี ในขณะที่ภาคการเกษตรกรรมประสบปัญหาทั้งในด้านราคาพืชผลการเกษตรและจำนวนผลผลิตที่ได้ไม่สม่ำเสมอ ประกอบกับสื่อสารมวลชนที่กระตุ้นและเร่งเร้าให้เห็นความแตกต่างระหว่างภาคเมืองและชนบท ปัจจัยทั้งหมดนี้จึงส่งผลให้คนในชนบทเดินทางเข้ามาหางานทำในเมืองมากขึ้น ในการเดินทางเข้ามาทำงานในเมือง หากเราได้ทราบกระบวนการที่ก่อให้เกิดความคิดที่ทำให้มีความปรารถนาเข้ามาทำงานในเมือง ได้ทราบถึงรูปแบบ วิธีการแสวงหาข้อมูล ปัจจัยที่ช่วยเหลือสนับสนุน หรือขัดขวางการเดินทางเข้ามาทำงานในเมือง รวมถึงสิ่งที่มีบทบาทสำคัญของการมาทำงานในเมืองของแรงงานต่างถิ่นเหล่านั้น ก็จะทำให้เราสามารถกำหนดแนวทางในการป้องกัน แก้ไขและช่วยเหลือแรงงานต่างถิ่นที่ต้องเดินทางเข้ามาทำงานได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นงานวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมกรรมการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของแรงงานต่างถิ่น จึงเกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกรุงเทพฯ ที่มีผลต่อความปรารถนาในการมาทำงานต่างถิ่น
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อการมาทำงานของแรงงานต่างถิ่น
3. เพื่อศึกษาบทบาทของสื่อที่มีผลต่อการตัดสินใจมาทำงานต่างถิ่น

การศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษาในเชิงวัฒนธรรมศึกษา ซึ่งใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยอาศัยการประยุกต์ใช้วิธีการแบบชาติพันธุ์วิทยาของนักมานุษยวิทยา และใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล โดยมีแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือประกอบการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลมีขนาดตัวอย่าง 30 คน ที่เลือกมาจากโรงงานต่างๆ ในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนาประกอบตาราง และสามารถสรุปผลของการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลด้านประชากรของแรงงานต่างถิ่น

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาประกอบด้วยเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ในอัตราร้อยละ 70:30 (เนื่องจากสัดส่วนของแรงงานต่างถิ่นที่มาทำงานในจังหวัดชลบุรี มีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย) กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีอายุระหว่าง 15-19 ปี มีภูมิลำเนาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด มาทำงานต่างถิ่นครั้งแรกร้อยละ 70 มีสถานภาพเป็นคนโสด มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม เป็นคนงานหรือเป็นแม่บ้าน การเดินทางมาทำงานต่างถิ่นร้อยละ 50 เดินทางมาทำงานคนเดียวและอีกร้อยละ 50 เดินทางมาทำงานในเมืองพร้อมกับสมาชิกในครอบครัว อาชีพเดิมของครอบครัวก่อนมาทำงานต่างถิ่นจะมีอาชีพเป็นเกษตรกร ถึงร้อยละ 93 มีเพียง 2 รายเท่านั้นที่มีอาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 7 ครอบครัวของแรงงานต่างถิ่นที่เดินทางมาทำงานส่วนใหญ่มีที่ดินทำกิน มีเพียง 7 ราย หรือร้อยละ 23 เท่านั้นที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง ฐานะทางเศรษฐกิจของแรงงานต่างถิ่น ร้อยละ 77 บอกว่าตัวเองมีฐานะทางเศรษฐกิจพอกินพอใช้ มีเพียงร้อยละ 23 เท่านั้นที่บอกว่าตัวเองฐานะยากจน โดยไม่มีใครบอกว่าตนเองมีฐานะร่ำรวยหรือฐานะดี

2. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกรุงเทพฯ

แบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ

2.1 แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกรุงเทพฯ ประกอบด้วยแหล่งข่าวสื่อบุคคลและแหล่งข่าวสื่อมวลชน โดยแหล่งข่าวสื่อบุคคลมีบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกรุงเทพฯมากกว่าแหล่งข่าวสื่อมวลชน แหล่งข่าวสื่อบุคคลที่ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกรุงเทพฯ ประกอบไปด้วย คนในครอบครัวเดียวกัน ญาติพี่น้อง เพื่อน และคนรู้จักหรือคนแถวบ้าน ตัวแทนบริษัท หน่วยราชการ โดยผู้ที่มีบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสารมากที่สุด ได้แก่สื่อบุคคลที่มีประสบการณ์การทำงานในกรุงเทพฯสำหรับแหล่งข่าวสื่อมวลชนประกอบไปด้วยสื่อโทรทัศน์หนังสือพิมพ์ และสื่อวิทยุ และพบว่าสื่อโทรทัศน์ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกรุงเทพฯมากกว่าสื่อหนังสือพิมพ์และสื่อวิทยุและประเภทรายการเนื้อหาของสื่อที่ให้ข้อมูลข่าวสารมากที่สุด ได้แก่ประเภทรายการข่าว

2.2 ประเภทเนื้อหาของข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งข่าวสื่อบุคคลและสื่อมวลชน สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 หมวดหมู่ คือ

- ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ค่าใช้จ่าย
- ข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่
- ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงาน
- ข้อมูลเกี่ยวกับอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน
- ข้อมูลด้านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้น

การให้ข้อมูลข่าวสารของสื่อบุคคลและสื่อมวลชนในด้านต่าง ๆ นั้น พบว่าสื่อบุคคลให้ข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับกรุงเทพฯมากกว่าสื่อมวลชน โดยให้ข้อมูลในทางบวกมากกว่าข้อมูลทางด้านลบ ยกเว้นข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินที่สื่อมวลชนให้ข้อมูลมากกว่าสื่อบุคคล โดยเฉพาะสื่อหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลด้านลบเกี่ยวกับอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินมากกว่าสื่อโทรทัศน์และสื่อวิทยุ

2.3 ประเภทของข้อมูลข่าวสารที่มีผลต่อความปรารถนาในการมาทำงานต่างถิ่น พบว่าข้อมูลด้านบวกเกี่ยวกับรายได้ค่าใช้จ่าย และข้อมูลด้านบวกเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่มีผลต่อความปรารถนาในการมาทำงานในกรุงเทพฯมากที่สุด รองลงไปเป็นข้อมูลด้านบวกเกี่ยวกับการทำงาน และข้อมูลด้านลบเกี่ยวกับอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินมีผลต่อการไม่ปรารถนามาทำงานกรุงเทพฯมากที่สุด รองลงไปได้แก่ข้อมูลด้านลบเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ และสามารถสรุปในท้ายที่สุดได้ว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความอยู่รอดและปลอดภัย มีผลต่อความปรารถนาและไม่ปรารถนาในการมาทำงานในกรุงเทพฯ มากกว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความอยู่ดีมีความสุข

3. การแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อการทำงานต่างถิ่น

พฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อการทำงานต่างถิ่นของแรงงานกลุ่มตัวอย่าง จะพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 67 ได้รับข้อมูลข่าวสารโดยมีสื่อบุคคลนำ หรือส่งข้อมูลข่าวสารนั้นมาให้ และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 33 ไปแสวงหาข้อมูลข่าวสารนั้นด้วยตัวเอง กลุ่มตัวอย่างจะมีลักษณะรอข้อมูลข่าวสารมากกว่าจะเข้าหาข้อมูลข่าวสารที่ต้องการ โดยเฉพาะแรงงานต่างถิ่นเพศหญิง มีสัดส่วนของการรอข้อมูลข่าวสารที่ต้องการมากกว่าเพศชาย ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลข่าวสารที่แรงงานต้องการนั้นมิได้มีลักษณะเป็นข้อมูลข่าวสารจริงๆ แต่เป็นข้อมูลข่าวสารที่หมายรวมถึง ความช่วยเหลือที่ต้องการได้ด้วย เช่น เมื่อมีคนมาชวนไปทำงาน แรงงานกลุ่มตัวอย่างมิได้ต้องการเพียงแค่ขอทราบข้อมูลว่าที่ไหนรับสมัครงาน ได้ค่าแรงเท่าไร ทำงานอะไรเท่านั้น แต่สิ่งที่กลุ่มตัวอย่างต้องการเพิ่มเติม คือความช่วยเหลือ เช่นพาไปสมัครงาน ช่วยฝากให้เข้าทำงาน ช่วยให้ที่พักอาศัยระหว่างรอนาน หรือในระยะเริ่มแรกของการทำงานก่อนที่จะสามารถหาที่อยู่ใหม่ได้ และในกรณีที่จำเป็นก็ขอหยิบยืมเงินหรือปัจจัยอื่นๆ ด้วย

นอกจากนี้ผลจากการวิจัยยังพบว่า แรงงานต่างถิ่นกลุ่มตัวอย่างที่มีความปรารถนาในการมาทำงานต่างถิ่นแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อการทำงานต่างถิ่นต่างกัน ดังนี้

1. พฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร เพื่อการทำงานต่างถิ่นของแรงงานต่างถิ่นกลุ่มที่มีความปรารถนาในการมาทำงานต่างถิ่น สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ

1.1 กลุ่มที่มีความปรารถนาและพร้อมในการมาทำงานต่างถิ่น กลุ่มนี้จะไม่ใช้เวลาในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารมากนัก คือต้องการรอโอกาสเท่านั้น พวกเขาจะเดินทางไปทันทีที่มีโอกาส เช่น จะติดตามคนที่มาชวนไปทันทีที่คนที่ชวนพาไปทำงานหรือพาไปอยู่ด้วย

1.2 กลุ่มที่มีความปรารถนาและรอโอกาสในการไปทำงานต่างถิ่น แต่ติดขัดปัญหาหรืออุปสรรคบางประการ เช่น กำลังเรียนหนังสืออยู่ ในระหว่างที่รอเวลา หรือรอโอกาสเช่นรอให้มีคนมาชวน หรือมีคนพาไป แรงงานกลุ่มนี้ก็จะแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำงานและแหล่งปลายทาง พร้อมทั้งแสวงหาโอกาสในการทำงานด้วย และมักใช้วิธีเข้าไปหาข้อมูลด้วยการสอบถาม พูดคุยกับสื่อบุคคลที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างถิ่น และแสวงหาโอกาสโดยวิธีการฝากเนื้อฝากตัวไว้ เพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างโอกาสให้กับตนเอง

1.3 กลุ่มที่มีความปรารถนาจะไปทำงานต่างถิ่น แต่มีอุปสรรคหรือติดขัดปัญหาบางประการ โดยปัญหานั้นมีลักษณะที่กลุ่มตัวอย่างคิดว่าหมดหนทางแก้ไข หรือทำอย่างไรก็จะมีโอกาสที่จะไปทำงานต่างถิ่นได้ คนกลุ่มนี้จึงไม่สนใจที่จะแสวงหาข้อมูลข่าวสารหรือสร้างโอกาส และจะเพิกเฉยต่อข้อมูล เนื่องจากขาดแรงจูงใจเพราะคิดว่าหมดโอกาส

2. พฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของแรงงานต่างถิ่น ที่ไม่ปรารถนามาทำงานต่างถิ่น

2.1 กลุ่มหาข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเช่นนี้ โดยปกติจะไม่สนใจข้อมูลข่าวสารหรือแสวงหาโอกาสในการมาทำงานต่างถิ่น แต่ต่อเมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินชีวิตบางประการ (เช่น ขัดสนด้านการเงิน หรือว่างงานและไม่มีเงิน) และเกิดความคาดหวังว่าการไปทำงานต่างถิ่นจะช่วยเหลือแก้ไขปัญหานั้นได้ กลุ่มตัวอย่างนี้ก็จะเกิดแรงจูงใจที่จะไปทำงานต่างถิ่นและเริ่มแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ปรารถนามาทำงานต่างถิ่นเลย แต่ต้องถูกบังคับหรือขอร้องจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ให้มาทำงานต่างถิ่น คนกลุ่มนี้จะไม่แสวงหาข้อมูลข่าวสารเลย เป็นแต่เพียงฟังข้อมูลคำสั่ง แล้วก็ปฏิบัติตามเท่านั้น

4. ความสำคัญของสื่อบุคคลต่อการมาทำงานต่างถิ่น

สื่อบุคคล ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวเดียวกัน ญาติพี่น้อง เพื่อน เพื่อนบ้าน คนรู้จักกัน นายจ้าง หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับด้านแรงงาน เช่น สำนักงานจัดหางาน สื่อบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญของการมาทำงานต่างถิ่นของแรงงานกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจาก

1. เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร ที่มีบทบาทในด้านการให้ข้อมูลข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างให้ความเชื่อถือ และเข้าถึงแหล่งข่าวได้มากที่สุด เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ให้ข้อมูลข่าวสารตรงกับความต้องการมากที่สุด รวมถึงเป็นแหล่งข่าวที่ให้ค่านิยมในการมาทำงานต่างถิ่น เช่นเดียวกับสื่อโทรทัศน์ที่กระตุ้นให้แรงงานต่างถิ่นอยากเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ

2. เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ในการมาทำงานต่างถิ่นโดยให้ความช่วยเหลือในด้านปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตในสังคมใหม่ และให้ความช่วยเหลือในเรื่องการปรับตัวในสังคมใหม่ ให้ความช่วยเหลือด้านจิตใจ อันได้แก่ ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยทางอารมณ์

3. เป็นผู้ทำหน้าที่ในการตัดสินใจในการมาทำงานต่างถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานต่างถิ่นที่เป็นคนโสด

การทำหน้าที่และบทบาทที่สำคัญของสื่อบุคคลเกิดขึ้นจากระบบวัฒนธรรมในสังคมชนบทที่กลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมหรือชุมชนเดียวกันจะมีความสัมพันธ์แบบใกล้ชิดกัน มีการนับถือกันเป็นญาติพี่น้อง มีความคุ้นเคยสนิทสนม และมีวัฒนธรรมที่ให้ความช่วยเหลือกัน พี่พาทอาศัยและเกื้อกูลต่อกัน โดยถือเป็นหน้าที่ที่ควรต้องปฏิบัติ หากสมาชิกในชุมชนคนใดคนหนึ่งไม่ช่วยเหลือคนอื่นเลย จะถูกรังเกียจ และถูกกลั่นแกล้งโดยคนที่ไม่มีคนคบหาสมาคมด้วย ในขณะที่เดียวกันเกี่ยวกับเรื่องการตัดสินใจในการมาทำงานต่างถิ่นว่าจะสามารถมาได้หรือไม่ ผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจสูงสุดได้แก่ ผู้นำของครอบครัว ซึ่งอาจจะได้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครอง เช่นถ้าเป็นคนโสด ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจจะเป็นพ่อแม่ แต่ถ้าเป็นคนที่มีครอบครัวแล้วในกรณีของเพศหญิงสามีมักจะเป็นคนตัดสินใจให้ แต่ถ้าเป็นเพศชายที่สมรสแล้ว ฝ่ายชายจะเป็นคนตัดสินใจ อย่างไรก็ตามการใช้วิธีการปรึกษาหารือร่วมกันมากกว่าที่จะใช้อำนาจตัดสินใจฝ่ายเดียว สะท้อนให้เห็นถึงระบบวัฒนธรรมในสังคมชนบทที่นิยมการออบอ้อม อະลุ่มอล่วย มากกว่าวิธีการบังคับ

บทสรุปสุดท้ายของเนื้อหาที่ได้จากงานวิจัยนี้ คือสามารถสรุปได้ว่า การเดินทางมาทำงานต่างถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง จะเกิดขึ้นได้มักจะต้องมีองค์ประกอบใหญ่ 3 ประการ คือ

1. มีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งปลายทางที่จะมาทำงาน เช่น ทำงานที่ไหน ทำงานอะไร ลักษณะงานเป็นอย่างไร ได้ค่าแรงเท่าไร กินอยู่อย่างไร นายจ้างเป็นคนอย่างไร งานนั้นลำบากหรืออันตรายหรือไม่ การเดินทางไปทำงานทำอย่างไร

2. มีผู้ให้ความช่วยเหลือในการเดินทางไปทำงานต่างถิ่น ให้ความช่วยเหลือที่กลุ่มตัวอย่างต้องการ จะมีลักษณะเป็นความช่วยเหลือเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคง ให้ความช่วยเหลือดังกล่าวได้แก่ ช่วยพาไปสมัครงาน (เพื่อจะได้ไม่หลงทาง และถูกหลอก) ช่วยหางานให้ทำ (เพื่อจะได้มีรายได้แน่นอนและไม่ต้องตกงาน เพราะตกงานจะไม่มีเงินใช้) ช่วยพาเดินทางไปด้วย (เพื่อป้องกันหลงทางและถูกหลอกกลางตามสถานีขนส่ง) ช่วยให้ที่พักอาศัย (เพื่อความมั่นใจว่าจะมีที่

อยู่อาศัยอย่างปลอดภัย) ช่วยให้ยืมเงินหากเงินขาดแคลน (เพื่อมั่นใจว่าจะมีอาหารการกินตลอดเวลาที่อยู่ในเมือง)

3. ผู้ที่มีฐานะเป็นผู้นำหรือหัวหน้าครอบครัว อนุญาตหรือยินยอมให้ไปทำงาน ซึ่งได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง การที่ต้องได้รับความเห็นชอบและยินยอมจากผู้ปกครอง เนื่องมาจากเป็นค่านิยมของสังคมชนบทที่ลูกต้องเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ผู้ปกครอง และเป็นการแสดงความกตัญญูต่อผู้ปกครอง นอกจากนี้การเดินทางมาทำงานต่างถิ่นโดยได้รับความเห็นชอบจากพ่อแม่ ผู้ปกครองจะเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงให้กับกลุ่มตัวอย่าง ในกรณีที่เข้ามาทำงานในเมืองแล้วอยู่ไม่ได้ จะสามารถกลับบ้านได้อย่างสบายใจ

หากมองในภาพรวมแล้วจะพบว่าปัจจัยสำคัญ 3 ประการข้างต้นนี้ เป็นปัจจัยด้านความมั่นคง ปลอดภัย เป็นหลักประกันที่สำคัญและจำเป็นเพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ในที่ใหม่ และอยู่รอดอย่างปลอดภัย ซึ่งนับเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการเป็นมนุษย์นั่นเอง

5. การแสวงหาข่าวสารจากสื่อบุคคล และสื่อสารมวลชนของผู้ที่มาทำงานต่างถิ่น

ผลที่ได้จากการศึกษา ทำให้เราเห็นถึงบทบาทและหน้าที่อันสำคัญอย่างยิ่งใหญ่ของการสื่อระหว่างบุคคล ที่เข้ามาทำหน้าที่ทั้งในด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร ให้ค่านิยมต่างๆ ให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัยสี่ ให้ความมั่นคงปลอดภัย รวมถึงการทำหน้าที่ในการตัดสินใจด้วย

เมื่อสื่อบุคคล ในฐานะเป็นผู้ส่งสารมีความสำคัญมากขนาดนี้ แต่เรากลับพบว่าสื่อบุคคลของคณงานต่างถิ่นเหล่านี้ก็มีศักยภาพ หรือความรู้ความสามารถในการส่งสารอย่างจำกัด ความรู้ที่ผู้ส่งสารได้รับมากก็เป็นความรู้เพียงมุมแคบๆ เฉพาะเท่าที่ตนเองมีประสบการณ์มาเท่านั้นเช่นผู้ส่งสารเป็นลูกจ้างร้านขายข้าวแกงในกรุงเทพฯ เมื่อกลับไปบ้านและมีคนสอบถามเกี่ยวกับการทำงาน และขอให้ช่วยพามาทำงาน ผู้ส่งสารก็คงจะทำหน้าที่บอกได้เพียงว่า รายได้จากการเป็นลูกจ้างขายข้าวแกง ราคาเท่าไร ที่ร้านขายข้าวแกง กินอยู่อย่างไร และหากจะแนะนำให้ไปสมัครงานหรือพาไปสมัครงาน ก็จะได้เพียงพาไปสมัครงานร้านขายข้าวแกงเท่านั้น และผู้รับสารที่อยู่ในชนบท กับคนที่รู้จักผู้ส่งสารร้านขายข้าวแกงเท่านั้นที่จะมีโอกาสรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องงาน และจะมีเพียง 1-3 คนเท่านั้นที่มีโอกาสรับความช่วยเหลือจากผู้ส่งสารร้านขายข้าวแกง ตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงข้อจำกัดในการรับสาร และส่งสารในเครือข่ายการสื่อสารระหว่างบุคคลของคณงานต่างถิ่น

หากจะตั้งคำถามเพื่ออภิปรายต่อไปว่า ในเมื่อสื่อบุคคลมีข้อจำกัด ทั้งในด้านความรู้ความสามารถที่ใช้ในการส่งสาร ทั้งในด้านโอกาสในการเข้าถึงผู้รับสารที่ต้องรอเทศกาลจึงจะกลับไปส่งสารได้ และการส่งสารส่งได้คราวละไม่กี่คน รวมถึงระยะเวลาที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีเพียงน้อยนิด คำถามคือ เมื่อสื่อบุคคลมีข้อจำกัดมากเพียงนี้ ทำไมคณงานต่างถิ่นจึงยังคงต้องพึ่งพา

และอาศัยสื่อบุคคลนี้อยู่ ทำไมไม่ไปพึ่งพาหรือหาข้อมูลจากสื่ออื่นๆ ไม่ว่าจะ เป็นสื่อมวลชน สื่อจากภูมิภาค สื่อจากทางราชการ สื่อท้องถิ่นอื่นๆ บ้าง

คำตอบที่ได้จากงานวิจัยได้ ชี้ให้เห็นแล้วว่า ข้อมูลข่าวสารและความต้องการอื่นๆ ที่คนงานต้องการนั้น เขาไม่สามารถหาได้จากสื่อชนิดอื่น ไม่ว่าจะ เป็นสื่อมวลชน หรือสื่อจากหน่วยงานราชการ คนงานจึงตกอยู่ในสภาพที่เรียกว่าจ่ายอมหรือจำเป็นต้องพึ่งพาสื่อบุคคลเพียงสื่อเดียว เพราะสื่อกระแสหลักอย่างสื่อมวลชนได้ทำหน้าที่เพียงสร้างการรับรู้ หรือกระตุ้นความปรารถนาให้กับคนชนบทให้อยากเข้ามาทำงานในเมือง จากนั้นก็ทอดทิ้งให้คนชนบทต้องต่อสู้กับชีวิตในเมืองอย่างเดียวดาย ขาดโอกาสและทางเลือกที่ดีกว่าในชีวิต สาเหตุที่ผู้วิจัยกล่าวว่า สื่อมวลชนมิได้ทำหน้าที่ของตนในการให้ข้อมูลข่าวสาร และความช่วยเหลือที่คนงานต้องการ ได้รับการยืนยันจากงานวิจัยแล้ว เช่นก่อนเดินทางมาทำงาน คนงานอยากทราบว่ามิบริษัทใดบ้างรับสมัครงาน ให้ค่าแรงเท่าไร ทำงานอย่างไร กินอยู่อย่างไร ข้อมูลเหล่านี้คนงานไม่เคยระบุว่าได้รับจากโทรทัศน์ วิทยุ หรือหนังสือพิมพ์เลย เมื่อถึงคราวที่คนงานเดินทางเข้ามาทำงานแล้วอยากจะทำอะไรหรือว่าเหงาคิดถึงบ้าน หรือมีปัญหาคับข้องใจ ทุกข์ใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตกับงานใหม่ สื่อเหล่านี้ก็ไม่ได้เปิดโอกาสหรือจัดหาบริการไว้รองรับความต้องการของคนงานเลย เราจะพบว่าไม่มีสถานีโทรทัศน์ของช่องไหน ที่จัดไว้ให้คนงานต่างถิ่นเป็นการเฉพาะ ไม่มีรายการโทรทัศน์ที่จัดขึ้นเพื่อตอบปัญหาการทำงาน เหมือนกับที่สังคมเมืองมีรายการโทรทัศน์ รักลูกให้ถูกทาง ที่เป็นรายการให้กับแม่ที่มีปัญหาในการเลี้ยงลูกมาพบคุณหมอมและสอบถาม จากนั้นคุณหมอมก็จะรับฟังปัญหาและช่วยแก้ไขปัญหานั้นให้ หรือในกรณีของคน กรุงเทพฯ เมื่อมีปัญหาด้านการจราจร ก็มีสถานีวิทยุ จส.100 ที่เป็นรายการเฉพาะรายงานสภาพปัญหาการจราจร คอยตอบคำถาม และให้ข้อมูลว่าเส้นทางใดใช้ได้ ใช้ไม่ได้ เมื่อเวลารถของใครเสียก็โทรศัพท์เข้ามาขอความช่วยเหลือ แต่ไม่มีรายการสถานีวิทยุในลักษณะดังกล่าวที่จัดไว้ให้คนงาน เช่นคนงานต่างถิ่นที่เดินทางเข้ามากรุงเทพฯ ใหม่ๆ อาจมีปัญหาพลัดหลงการเดินทาง หรือพลัดหลงการนัดหมายจากญาติพี่น้อง ก็ไม่มีสถานีวิทยุรายการใดที่จัดไว้หรือเปิดโอกาสให้คนงานโทรศัพท์เข้ามาสอบถามเส้นทางหรือประกาศพบญาติ ในกรณีที่คนงานมาทำงานต่างถิ่นแล้วเหงาคิดถึงบ้าน ก็ไม่มีสถานีวิทยุที่จัดขึ้นโดยเฉพาะให้คนงานต่างถิ่นที่อยู่ในเมือง ได้รับทราบข่าวคราว กิจกรร หรือเรื่องราวเฉพาะในจังหวัดของตน เช่น ไม่มีสถานีวิทยุที่เป็นรายการเฉพาะของคนสุรินทร์ที่อยู่ในเมือง ได้ส่งความคิดถึงไปยังพ่อแม่ พี่น้องของตนที่อยู่ในจังหวัดสุรินทร์

เมื่อเราได้ดูแล้วว่า สื่อกระแสหลักมิได้ให้การสนับสนุน หรือให้ในสิ่งที่คนงานต้องการ สื่อในระดับรองๆ ลงมา ได้แก่สื่อจากส่วนภูมิภาค สื่อจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน เช่นกระทรวงแรงงาน สำนักงานสวัสดิการคุ้มครองแรงงาน กรมจัดหางาน หน่วยงานราชการต่างๆ เหล่านี้ก็มีได้จัดส่งข้อมูลข่าวสารที่คนงานต้องการไปให้ถึงที่อยู่ในหมู่บ้าน หน่วยงานเหล่านี้ อาจจะมีข้อมูลข่าวสารที่คนงานต้องการอยู่บ้างบางส่วน เช่น มีบริษัทไหนรับสมัครงาน ให้ค่าจ้างเท่าไร ค่าแรงเท่าไร มีหอพักให้หรือไม่ แต่ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้มิได้ถูกจัดส่งไปแต่ถูกเก็บไว้หรือ

ติดประกาศไว้ที่สำนักงาน หากแรงงานต้องการก็จะต้องเดินทางเข้ามาแสวงหาเองยังสำนักงาน ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายต่างๆ มากมาย

6. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยข้างต้น จึงใคร่ขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาเรื่องดังกล่าวให้กับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องใน 3 ประเด็นหลักคือ

1. ขอให้สื่อมวลชนได้เข้ามามีส่วนร่วม และมีบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสารที่คนงานต้องการ เช่น โทรทัศน์ควรมีรายการข่าวที่นำเสนอเกี่ยวกับวิธีการทำงาน สภาพการทำงานของงานประเภทต่างๆ และควรจัดทำละครโทรทัศน์ที่สะท้อนหรือแสดงให้เห็นถึงชีวิตจริงของการทำงาน รวมถึงแนวทางแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ ที่ถูกต้องเมื่อคนงานประสบปัญหา การนำเสนอเป็นละครจะทำให้คนงานสนใจ และง่ายต่อการจดจำ หรือในกรณีของสถานีวิทยุควรจัดให้มีสถานีวิทยุโดยเฉพาะ เพื่อเพื่อนแรงงานที่เปิดโอกาสให้แรงงานต่างถิ่นได้มีโอกาสโทรศัพท์เข้ามาพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และข้อคิดเห็นกัน เหมือนดังเช่นรายการ จส.100 ที่นอกจากสมาชิกจะได้แลกเปลี่ยนข้อมูลกันแล้ว สมาชิก จส.100 ยังได้มีโอกาสช่วยเหลือร่วมกันทำกิจกรรม และกลายเป็นกลุ่มพลังที่มีอำนาจในการต่อรองกับหน่วยราชการในการเสนอแนะข้อคิดเห็นต่างๆ ให้หน่วยราชการเข้ามาแก้ไข หรือรับฟังปัญหา

2. สื่อที่จัดทำโดยหน่วยราชการ ผู้วิจัยใคร่ขอเสนอให้ทางหน่วยงานราชการได้จัดส่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไปให้แก่คนงานถึงยังหมู่บ้าน เพื่อให้คนที่กำลังจะเดินทางเข้ามาทำงานได้มีโอกาสรับรู้ รับทราบข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวต่างๆ ทั้งจากทางราชการ จากทางสื่อมวลชน และจากสื่อบุคคล แล้วนำข้อมูลนั้นมาเปรียบเทียบเพื่อประเมินทางเลือกในการตัดสินใจ เพื่อให้ได้ทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับตนเอง

3. สื่อบุคคล หรือสื่อบุคคลเป็นสื่อที่มีความสำคัญที่สุด ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องให้หน่วยราชการเข้าไปรับผิดชอบในการดูแลให้ความรู้ ให้ข้อมูลข่าวสาร เข้าไปพัฒนาผู้ส่งสารเหล่านี้ให้มีความเข้าใจในการส่งสาร ให้มีความเข้าใจถึงผลกระทบ ข้อดี ข้อเสีย ของการบอกข้อมูลว่าข้อมูลด้านใดควรบอกกล่าว และบอกด้วยวิธีการอย่างไร ข้อมูลด้านใดควรจะเน้นเป็นการพิเศษ เพื่อให้ผู้ที่เข้ามาทำงานในเมืองมีการเตรียมตัวหรือเตรียมพร้อมที่ดี

7. ข้อเสนอแนะในด้านการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับแรงงานต่างถิ่นที่เดินทางเข้ามาทำงานในเมือง ขอเสนอแนะให้มีการศึกษาในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. พัฒนาการและแนวโน้มของบทบาทสื่อบุคคลที่ปรับเปลี่ยนไป

เหตุผล เนื่องจากในการเดินทางมาทำงานต่างถิ่น สื่อบุคคล ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ในฐานะเป็นแรงจูงใจ เป็นปัจจัยสนับสนุน และเป็นมาตรการป้องกันภัยให้กับแรงงานต่างถิ่น ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่าสื่อบุคคลมีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจตลอดเวลา จึงนำที่จะศึกษาพัฒนาการ และแนวโน้มของสื่อบุคคล เพื่อจะได้ใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลง

2. ศึกษาเรื่อง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม พฤติกรรมการสื่อสาร และการสื่อสารระหว่างบุคคลของแรงงานต่างถิ่นที่ลาออกจากงาน เพื่อเป็นข้อมูลเปรียบเทียบกับการทำงานต่างถิ่นว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

เหตุผล การหมุนเวียนเข้าออกของแรงงานต่างถิ่น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อธุรกิจ และอุตสาหกรรม จนบางครั้งถึงกับธุรกิจต้องขาดทุน หรือล้มละลาย โดยเฉพาะธุรกิจก่อสร้าง เพราะทำงานไม่เสร็จทันตามกำหนด จึงต้องเสียค่าปรับ เป็นเหตุให้นายจ้างพยายามอย่างยิ่งที่จะขอนำเข้าแรงงานต่างชาติเข้ามา ซึ่งปัญหาการนำเข้าแรงงานต่างชาติเข้ามาเป็นเรื่องใหญ่ ที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศโดยรวม ดังนั้นหากปัญหาเรื่องอัตราการเข้า-ออกงานของแรงงานต่างถิ่นยังคงสูงอยู่เช่นนี้ การหลีกเลี่ยงการนำเข้าแรงงานต่างชาติคงเป็นเรื่องยาก การศึกษาเรื่องการลาออกของแรงงานต่างถิ่น จะทำให้สามารถกำหนดแนวทางช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาได้

3. การแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำงานต่างถิ่นของแรงงานต่างถิ่นมีความเกี่ยวพันและเกี่ยวข้องกับมิติด้านวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จาก รูปแบบการแสวงหาข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล ซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า แรงงานต่างถิ่นจะแสวงหาข้อมูลข่าวสารและให้ความเชื่อถือต่อสื่อบุคคลที่มีพื้นฐานความสัมพันธ์ระบบเครือญาติ มากกว่าที่จะแสวงหาข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวสื่อบุคคลอื่นๆ เช่น บริษัทเอกชน หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการ สาเหตุที่แรงงานต่างถิ่นแสวงหาข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคลที่มีความสัมพันธ์ระบบเครือญาติมากกว่าสื่ออื่นๆ เนื่องจากความใกล้ชิด ความคุ้นเคย ความสนิทสนม โอกาสในการเข้าถึงแหล่งสื่อ ความคล้ายคลึงกันของพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ทำให้มีความเข้าใจในวิธีการสื่อสารต่อกัน ซึ่งจะเห็นว่าปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมเกือบทั้งสิ้น หรือเมื่อหันมาพิจารณาวิธีการแสวงหาข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคลที่มีลักษณะเป็นองค์กร ก็จะพบว่าวิธีการติดต่อสื่อสารกันตั้งอยู่บนพื้นฐานระบบวัฒนธรรม เช่น เจ้าหน้าที่ของบริษัทที่จะเข้ามาประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน ต้องติดต่อไปยังผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่คนในหมู่บ้านให้ความเชื่อถือมากที่สุด จากการประชาสัมพันธ์ก็ใช้คนที่มีความสัมพันธ์กัน เช่น เป็นคนอีสานเหมือนกัน ใช้ภาษาอีสานในการสื่อสาร เวลาประชาสัมพันธ์เอาผู้ปกครองมาฟังด้วย เพราะทราบว่ามีผู้ปกครองเป็นผู้ทำหน้าที่ในการตัดสินใจ ผู้รับสารที่เป็นแรงงานต่างถิ่นเมื่อรับฟังสารแล้วก็เกิดความเชื่อถือนี้อาจมาจากผู้ใหญ่บ้านรับรองว่าปลอดภัย คนที่มาชักชวนเป็นคนอีสานเหมือนกัน ทำให้มั่นใจว่า

ไม่หลงกลวง พ่อแม่ผู้ปกครองก็มาฟังด้วย ช่วยกันฟัง ช่วยกันคิด ถ้าพ่อแม่เห็นด้วยก็แปลว่าน่าจะดี จะเห็นว่าปัจจัยที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารติดต่อสื่อสารกันและก่อให้เกิดความสำเร็จนั้น ตัวเนื้อหาข้อมูลข่าวสารหรืออุปกรณ์เครื่องมือสื่อสาร ไม่ใช่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดมากกว่าปัจจัยอื่นๆ เลย แสดงให้เห็นว่าในการศึกษาเรื่องการสื่อสารกับการมาทำงานต่างถิ่น ต้องศึกษาถึงปัจจัยด้านวัฒนธรรมที่แวดล้อม และมีผลกระทบต่อกลุ่มตัวอย่างด้วย หากละเลยที่จะศึกษาด้านวัฒนธรรม ผลการศึกษาที่ได้อาจจะไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย